
Vergaderjaar 2020 – 2021

35 570 XV Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) voor het jaar 2021

G BRIEF VAN DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 12 maart 2021

Hierbij stuur ik u een afschrift van mijn brief aan de Tweede Kamer der Staten- Generaal over de stand van zaken van de armoede- en schuldenaanpak.

De Minister van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

W. Koolmees

BRIEF VAN DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 11 maart 2021

Bij brief van 15 juni 2020 en van 28 september 2020¹ heeft de toenmalige staatssecretaris toegezegd uw Kamer te informeren over de brede schuldenaanpak en de intensivering van de armoede- en schuldenaanpak. In deze brief ga ik in op de stand van zaken en kijk ik, onder meer aan de hand van de evaluatie van de brede schuldenaanpak, terug op wat het kabinet samen met vele betrokken partijen heeft bereikt. Het werk is daarmee niet klaar. Het kabinet gaat door met de aanpak van de armoede- en schuldenproblematiek, in de eerste plaats om de gevolgen van de coronacrisis zoveel mogelijk op te vangen. Ook aan de uitvoering van het Actieplan brede schuldenaanpak wordt nog volop gewerkt. De lessen die we uit de evaluatie trekken, kunnen daarbij van dienst zijn. Tevens ga ik in op de aanpak van (kinder)armoede en de resultaten van de evaluatie van de subsidieregeling armoede en schulden.

Meer gedetailleerde informatie is in de volgende vijf bijlagen te vinden:

- Stand van zaken intensivering armoede- en schuldenaanpak (bijlage 1²);
- Resultaten evaluatie brede schuldenaanpak en Samenwerkingsverband brede schuldenaanpak (bijlage 2³, rapport bijgevoegd);
- Stand van zaken kinderarmoede (bijlage 3);
- Resultaten evaluatie subsidieregeling armoede en schulden (bijlage 4, rapport bijgevoegd);
- Stand van zaken moties en toezeggingen (bijlage 5).

In deze kabinetsperiode is de aandacht voor armoede en schulden toegenomen. Het gaat om een groot maatschappelijk probleem dat diep ingrijpt in de levens van mensen. De afgelopen drie jaar heeft het kabinet, met gemeenten, uitvoeringsorganisaties, maatschappelijke organisaties en private partijen, hard gewerkt aan de uitvoering van een breed palet aan maatregelen om deze mensen te ondersteunen en de armoede- en schuldenproblematiek terug te dringen.

Daarmee waren we een eind op streek toen de coronacrisis uitbrak. Als gevolg daarvan zullen naar verwachting meer mensen met armoede en/of schulden te maken krijgen. Het kabinet zet, samen met gemeenten en andere partners, alles op alles om voorbereid te zijn op de verwachte toename van het aantal hulpvragen. De eerste stijging⁴ van het aantal bijstandsgerechtigden is zichtbaar. De NVVK verwacht een toename van het aantal hulpvragen van minimaal 30% voor 2020 en daarna.⁵ Ook sociaal raadslieden zien een toename in het aantal mensen in problematische schuldsituaties.

Het kabinet zet, samen met VNG, Divosa, sociaal werk en vele andere partijen, alles op alles om mensen die door de coronacrisis hard geraakt worden, zoals ZZP'ers en jongeren, goed te kunnen helpen.

Maatwerk en een integrale ondersteuning, waarbij wordt gekeken naar de verschillende levensgebieden (zoals armoede, schulden, werk, wonen en zorg) zijn daarbij van belang. Het kabinet heeft maatregelen genomen om de economische en financiële gevolgen van de crisis op te vangen. Zo heeft het kabinet het steun- en herstelpakket uitgebreid met aanvullende maatregelen om de verlenging van de lockdown op te vangen.⁶

Ook wordt ingezet op de intensivering en versnelling van de armoede- en schuldenaanpak, die in korte tijd en in samenwerking met veel betrokkenen tot stand is gekomen. Er zijn afspraken gemaakt over concrete maatregelen die tot doel hebben dat mensen zich bewust zijn dat ze snel ondersteuning moeten zoeken bij geldzorgen en dat ze weten waar ze ondersteuning kunnen krijgen. Daarom is het ministerie

¹ Kamerstukken II, 2019-2020 24 515, nr. 533 en nr. 569

² Ter inzage gelegd bij de Directie Inhoud.

³ Ter inzage gelegd bij de Directie Inhoud.

⁴ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/02/aandeel-bijstandsontvangers-in-2020-weer-toegenomen>

⁵ Kamerstukken II 2020-2021, 24 515 nr. 569

⁶ Kamerstukken II 2020-2021, 35 420 nr. 217

van SZW op 16 februari gestart met de campagne 'De eerste stap helpt je verder'. Doel van deze campagne is dat particulieren en ondernemers snel aan de bel trekken als ze geldzorgen hebben en weten waar ze welke ondersteuning kunnen krijgen.

Ondersteuning moet dicht bij de burger en laagdrempelig beschikbaar zijn om mensen ertoe aan te zetten snel in actie te komen en op tijd hulp te zoeken. Gemeenten doen hun uiterste best om mensen daarbij te helpen. Denk aan de uitvoering van de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) en de Tijdelijke ondersteuning noodzakelijke kosten (Tonk). Ik noem ook de inzet van gemeenten op het terrein van vroegsignalering van schulden, dat een wettelijke taak is sinds begin dit jaar de wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening van kracht is geworden. Het kabinet realiseert zich dat er veel op gemeenten afkomt en spreekt zijn waardering uit voor hun inspanningen.

Het kabinet houdt de voortgang en effecten van de projecten die worden uitgevoerd in het kader van de intensivering van de armoede- en schuldenaanpak nauwlettend in de gaten. De projecten worden gemonitord en geëvalueerd, startend in het eerste kwartaal van 2021 en lopend tot eind 2022. In bijlage 1 zijn de eerste resultaten van een aantal maatregelen opgenomen.

Hieronder kijk ik terug op wat we de afgelopen periode gezamenlijk tot stand hebben gebracht en vervolgens ga ik in op de vraag 'hoe verder met de aanpak van de armoede- en schuldenaanpak'.

Terugblik: basis voor integrale, duurzame armoede- en schuldenaanpak en intensieve samenwerking gelegd

De intensivering van de armoede- en schuldenaanpak kon snel vormgegeven worden dankzij de inzet van de afgelopen drie jaar op het Actieplan brede schuldenaanpak en de ambities kinderarmoede. Met deze maatregelen is een stevige basis gelegd voor een duurzame en integrale aanpak van de armoede- en schuldenproblematiek. Het [Magazine](#) 'Schulden en armoede – op weg naar een integrale aanpak' geeft een mooi en divers beeld van wat we gezamenlijk hebben bereikt de afgelopen jaren.

Ook is een intensieve en nauwe samenwerking tussen de betrokken partijen tot stand gekomen. Samenwerking krijgt vorm in diverse gremia. In het Samenwerkingsverband brede schuldenaanpak (SBS) komen dertig publieke, private en maatschappelijke organisaties rond schulden bij elkaar. Rijk en gemeenten werken ook in het Interbestuurlijk Programma (IBP) samen aan de aanpak van de schuldenproblematiek. Met de ambities kinderarmoede hebben het rijk en de VNG in nauwe samenwerking gezamenlijke ambities geformuleerd voor de komende jaren. Divosa ondersteunt gemeenten bij de uitvoering hiervan. De afgelopen jaren is daarnaast de samenwerking tussen Leergeld, Jarige Job, het Nationaal Fonds Kinderhulp en het Jeugdfonds Sport en Cultuur geïntensiveerd. De partijen werken samen onder een merknaam: SAM&. Deze samenwerking is gericht op het bereiken van meer kinderen in armoede met een uitgebreider aanbod aan voorzieningen. Dit is ook zeker in deze tijd van groot belang.

Brede schuldenaanpak

In het Actieplan brede schuldenaanpak zijn meer dan veertig maatregelen en initiatieven samengebracht, verdeeld over drie actielijnen: 1) problematische schulden voorkomen, 2) mensen met schulden ondersteunen, 3) zorgvuldig en maatschappelijk verantwoord incasseren. Het kabinet werkt bij de aanpak van de schuldenproblematiek samen met het SBS. De afgelopen drie jaar hebben deze partijen hard gewerkt aan de uitvoering van de maatregelen uit het Actieplan en het SBS is regelmatig samengekomen om diverse thema's op het terrein van schulden te bespreken.

Wat heeft dat opgeleverd? Om die vraag te beantwoorden is een evaluatie⁷ van de brede schuldenaanpak en het SBS uitgevoerd, door middel van bronnenonderzoek en interviews. De evaluatie ziet op de aanpak als geheel en de organisatie daar omheen. De afzonderlijke maatregelen zijn niet geëvalueerd.

Het beeld dat uit de evaluatie naar voren komt is overwegend positief, met een aantal kritische noten.

Als meerwaarde wordt genoemd dat het Actieplan structuur biedt in het grote aantal maatregelen en initiatieven om de schuldenproblematiek te lijf te gaan en door de omvang de gehele breedte van

⁷ De evaluatie heeft betrekking op 1) de invulling van het Actieplan; 2) de landelijke uitrol, gemeentelijke toepasbaarheid en aansluiting bij uitvoeringsorganisaties; 3) en het Samenwerkingsverband geëvalueerd. De afzonderlijke maatregelen zijn niet geëvalueerd.

schuldenproblematiek bestrijkt. Tegelijkertijd maakt de omvang het ook lastig om zicht te houden op alle acties uit het Actieplan en de samenhang daartussen. Uit de evaluatie komt de boodschap aan het kabinet om de aandacht te richten op de maatregelen die bewezen effect hebben en zo de duurzaamheid van de schuldenaanpak te bevorderen en ook meer focus aan te brengen. Het monitoren en evalueren van maatregelen is daarvoor nodig. In bijlage 2 is een samenvatting van de evaluatie opgenomen. Het volledige evaluatierapport is bij deze brief gevoegd.

Subsidieregeling Armoede en Schulden

Het bevorderen van de duurzaamheid van initiatieven is ook een belangrijk aspect van de 'Regeling ter stimulering van activiteiten die een duurzame bijdrage leveren aan het tegengaan van armoede- en schuldenproblematiek' (kortweg: de Subsidieregeling Armoede en Schulden).

In opdracht van SZW heeft Bureau Bartels in 2020 de eindevaluatie verzorgd van de regeling. De evaluatie geeft een positief beeld van de opbrengsten van de projecten en de subsidieregeling. De onderzoekers geven aan dat de projecten succesvol zijn en tastbare resultaten hebben opgeleverd. Aansluitend bij de uitkomsten van de evaluatie worden de middelen in 2020 en 2021 ingezet voor het verder landelijk opschalen en verduurzamen van een aantal projecten. Vanaf 2022 kunnen de middelen ingezet worden voor de prioriteiten voor het armoede- en schuldenbeleid van het nieuwe kabinet. Bijlage 4 bevat de beleidsreactie op de evaluatie, het evaluatierapport is bij deze brief gevoegd.

(Kinder)armoede

De bestrijding van armoede is een belangrijk aandachtspunt van dit kabinet. Daarbij heeft het kabinet speciale aandacht gegeven aan de aanpak van kinderarmoede, onder meer door het formuleren van vier ambities.⁸ Bij de ambities kinderarmoede heeft het kabinet oog voor verschillende facetten van armoede. Armoede is zoveel meer dan het niet hebben van spullen (Kinderombudsman 2017). Armoede betekent immers dat mensen onvoldoende materiële, culturele en sociale middelen hebben, waardoor zij zijn uitgesloten van een levensstandaard die in de samenleving waarin zij leven als minimaal wordt gezien. De ambities kinderarmoede beogen de aanpak kinderarmoede daarom vanuit meerdere invalshoeken te bekijken en zijn opgesteld in samenwerking met de VNG.

In de afgelopen periode zijn belangrijke stappen gezet bij de aanpak van kinderarmoede. Zo blijkt uit de extra tussentijdse evaluatie van de bestuurlijke afspraken dat gemeenten steeds meer kinderen in armoede bereiken (het netto bereik nam toe van 43% in 2017 naar 67% in 2019) en ondersteunen met voorzieningen (ambitie 1). Ook het samenwerkingsverband SAM& zag het aantal geleverde voorzieningen aan kinderen in armoede aanzienlijk toenemen (van 264.000 in 2016 tot 398.170 in 2019).

In de intensivering van de armoede- en schuldenaanpak in het licht van de coronacrisis is er tevens extra aandacht voor kinderen in armoede.⁹

In de komende periode blijft onverminderde inzet nodig om de ambities kinderarmoede te realiseren. Zo is het streven om het aantal kinderen in armoede dat wordt bereikt verder te verhogen (ambitie 1) en om het aantal kinderen in armoede te laten afnemen van 9,2% in 2015 naar 4,6% in 2030 (ambitie 2). In 2021 zal het kabinet voor het eerst rapporteren over de voortgang van de ambities kinderarmoede (zie voor nadere informatie bijlage 3).

Vooruitblik: meer focus op effectiviteit, met aandacht voor preventie en burgerperspectief

Nu de basis is gelegd, is de vraag hoe we verder gaan met de armoede- en schuldenaanpak, mede gezien de nieuwe problematiek die de coronacrisis met zich meebrengt. Een kabinetsperiode is te kort om duurzame resultaten te bereiken met maatregelen die soms langere tijd nodig hebben om effect te sorteren voor mensen. Het uitvoeren van de ingezette maatregelen zal daarom onverminderd doorgaan. Het verder doorvoeren van verbeteringen gericht op integrale dienstverlening, met meer aandacht voor het burgerperspectief, staat niet ter discussie. Dienstverlening richt zich op alle leefdomen waar mensen problemen ervaren, is begrijpelijk en sluit aan bij het gedrag en doenvermogen van mensen.

⁸ Kamerstukken II 2018-2019, 24 515 nr. 484

⁹ Kamerstukken II 2020-2021, 24 515 nr. 569

Ook in de kabinetsreactie¹⁰ op het rapport 'Ongekend onrecht' wordt aandacht besteed aan deze aspecten van beleid. De lessen uit het rapport zijn voor mij een belangrijke leidraad bij het verder uitvoeren van de armoede- en schuldenaanpak, onder meer door aandacht voor maatwerk bij invordering en het inventariseren van hardheden in wet- en regelgeving.

Uit de evaluatie van de brede schuldenaanpak en gesprekken met partners komen ook denkrichtingen naar voren en zijn thema's benoemd (zie hieronder) die nu en zeker in de toekomst aandacht behoeven. Mijn inzet is daarom door te gaan met de brede schuldenaanpak en ook het Samenwerkingsverband in stand te houden. Uit de evaluatie is immers gebleken dat de brede schuldenaanpak in een behoefte voorziet. Ik wil de uitkomsten van de evaluatie ter harte nemen en het vervolg uitwerken in overleg met de leden van het SBS en in lijn met het nieuwe Regeerakkoord.

Uit de evaluatie komt de oproep om de komende periode de aandacht meer te richten op maatregelen die bewezen effectief zijn. Graag ga ik het gesprek aan met de leden van het Samenwerkingsverband over hoe we daarin samen kunnen optrekken.

Een thema dat meer aandacht vereist is *preventie* van geldzorgen. Door de coronacrisis is de urgentie daarvan verder toegenomen. Geldzorgen staan niet op zichzelf. Ze leiden vaak tot veel stress en daardoor ook tot problemen op het terrein van werk, huisvesting, gezondheid, opvoeding, ggz-problematiek, veiligheid etc. Door (eerste) signalen van geldzorgen als aanknopingspunt te benutten om kwetsbare groepen (waaronder kinderen en jongeren) vroegtijdig in beeld te krijgen en ondersteuning te bieden kunnen meer hardnekkige problemen worden voorkomen of opgepakt. De (lokale) overheid, scholen, werkgevers, vrijwilligersorganisaties, gezondheidsprofessionals en maatschappelijke organisaties treden hierbij integraal op en bieden een helpende hand. Samen met onder andere de betrokken partijen uit de brede schuldenaanpak (publiek en privaat), armoede-, welzijn- en zorgorganisaties en wetenschappers zullen we hier- voortbouwend op de in gang gezette maatregelen uit de brede schuldenaanpak, de intensivering van het armoede- en schuldenbeleid en het (kinder)armoedebeleid verder stappen op ondernemen.

Tot slot

De komende tijd zijn de inspanningen van het demissionaire kabinet en betrokken partijen erop gericht de gevolgen van de coronacrisis voor financieel kwetsbare mensen zoveel mogelijk te beperken door de verlenging van het economisch steun- en herstelpakket. Ook het verder uitvoeren van maatregelen uit het Actieplan brede schuldenaanpak en de aanpak van (kinder)armoede draagt daaraan bij. Uw Kamer zal periodiek worden geïnformeerd over de voortgang daarvan.

De Minister van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

W. Koolmees

¹⁰ Kamerstukken II 2020-2021, 35 510 nr. 4

Bijlage 1 - Intensivering armoede- en schuldenaanpak

Inleiding

In de brief "intensivering armoede- en schuldenaanpak" van 28 september 2020 staat een overzicht opgenomen van de projecten die naar aanleiding van de ronde tafels zijn of worden gestart. Hieronder wordt kort ingegaan op enkele eerste resultaten.

Hoofdpijn 1: Bestaande en nieuwe groepen in beeld

Verbreiden Nederlandse Schuldhulproute (NSR)

De NSR heeft als doel om mensen te verwijzen naar gepaste hulp, van preventie tot hulpverlening. SZW verstrekt subsidie aan de Nederlandse Schuldhulproute voor verbreding en opschaling. Door deze subsidie zijn er vanaf 1 oktober 2020 40 extra gemeenten gecontracteerd een aangesloten bij de NSR. In het eerste kwartaal van 2021 komen daar nog eens 40 gemeenten bij.

Onderdeel van de NSR is de website Geldfit. In 2020 hebben bijna 190.000 mensen de website Geldfit bezocht. Ruim 17.000 mensen zijn toegeleid naar passende hulp. Hier bovenop zijn via 0800-8115 nog eens 1.295 mensen via e-mail, chat en telefoon naar de juiste hulp geholpen. Door de lancering en pilot van Geldfit zakelijk is in het najaar van 2020 de start gemaakt om samen met partners, ondernemers snel toe te leiden naar de juiste (gemeentelijke) hulp.

Veel mensen die leven van een minimum lopen een groot risico op financiële problemen. Om deze mensen preventief te helpen, werkt de NSR samen met de Voorzieningenwijzer. Getrainde consultants van deze voorzieningenwijzer helpen deze groep met het aanvragen van alle voorzieningen waar zij gebruik van kunnen maken. Een gemiddelde burger levert dit ruim €500 per jaar op. Dit geeft deze burgers weer financiële ademruimte, waardoor zij hun basis op orde krijgen en we zo schulden helpen voorkomen.

Ontwikkeling gesprekshandreiking voor niet-financieel professionals op vindplekken

Het Nibud ontwikkelt in samenwerking met NvvK, Divosa en Roeland van Geuns, lector Armoede Interventies aan de Hogeschool van Amsterdam, een gesprekshandreiking. Het doel van de handreiking is om professionals zonder kennis of achtergrond in de financiële- of schulddienstverlening in staat te stellen om:

- de signalen van geldzorgen of (dreigende) financiële problematiek te herkennen
- het gesprek over geld en geldzorgen aan te gaan
- te verwijzen naar de plekken waar mensen verder geholpen worden.

De doelgroepen voor deze handreiking zijn onder andere werkgevers, uitzendbedrijven, loopbaanbegeleiders, re-integratieprofessionals en adviseurs bij de Kamer van Koophandel. Maar ook op andere vindplekken zoals bij ondernemersverenigingen of boekhouders en accountants kan de handreiking worden ingezet. De laatste hand wordt nu aan de handreiking gelegd. De handreiking is naar verwachting in april 2021 klaar voor gebruik.

Alliantie voor Vrijwillige Schuldhulp

De Alliantie Vrijwillige Schuldhulp (AVS), waarin Humanitas, stichting Inspraakorgaan Turken in Nederland (IOT), Landelijk Stimuleringsnetwerk Thuisadministratie (LSTA), Leger des Heils, Samenwerkingsverband Marokkaanse Nederlanders (SMN) en SchuldHulpMaatje zijn verenigd, werkt aan brede erkenning van schuldhulpvrijwilligerswerk in Nederland. De AVS heeft een aanvullende subsidie ontvangen van SZW, bedoeld voor het bieden van hulp door vrijwilligers aan die doelgroepen die door de coronamaatregelen economisch getroffen zijn en financieel in de problemen zijn gekomen.

Eind vorig jaar heeft AVS daarvoor een uitvoeringsplan opgesteld met de focus op ZZP'ers, flexwerkers en jongeren. Met deze subsidie ontwikkelt AVS de handvatten waarmee vrijwilligers ook de nieuwe doelgroepen kunnen helpen.

AVS is inmiddels begonnen met een inventarisatie van beschikbare kennis, ervaring, middelen, etc. De komende maanden staan in het teken van het afronden van de inventarisatie, het samenstellen en ontwikkelen van trainingen en het zoeken naar vrijwilligers die hulpvragers uit deze doelgroepen kunnen

en willen helpen. De volgende fase zal bestaan uit het trainen van vrijwilligers en het vinden, informeren en toeleiden naar hulp van hulpvragers.

Het ontwikkelde trainingsmateriaal zal breed beschikbaar zijn. Binnen dit project zal AVS op een tweetal locaties (gemeenten) ervaring opdoen, waarmee het materiaal verder geoptimaliseerd wordt, zodat het ook duurzaam ingezet kan worden.

Hoofdlijn 2: Passende ondersteuning

Versnelling Collectief Schuldregelen

Voor de versnelde opschaling van collectief schuldregelen zijn door de NVVK verschillende producten ontwikkeld. Zo vinden er maandelijks online introductiebijeenkomsten voor gemeenten plaats. Ook wordt een toolkit ontwikkeld die aangesloten gemeenten kunnen inzetten om met lokale schuldeisers afspraken te maken over collectief schuldregelen. Op dit moment zijn 85 gemeenten aan het werk met collectief schuldregelen of zijn bezig dit te implementeren, bij 35 gemeenten ligt een aanbod voor aansluiting en ongeveer 40 gemeenten hebben interesse getoond.

De procesversnelling door collectief schuldregelen wordt ook in toenemende mate door schuldeisers gezien, vooral in combinatie met het Schuldenknooppunt. Ruim 30 landelijke schuldeisers zijn inmiddels bereid om collectief schulden te regelen. Met ongeveer 15 schuldeisers en koepels van schuldeisers worden op dit moment voorbereidende gesprekken gevoerd.

Versnelling schuldenknooppunt

Het Schuldenknooppunt zorgt dat de communicatie tussen schuldhulpverleners en schuldeisers via een centraal, digitaal en veilig loket kan verlopen. De subsidie ondersteunt de inrichting en landelijke uitrol van het Schuldenknooppunt. Op 28 januari 2021 is het Schuldenknooppunt gelanceerd.¹¹ In 2021 zullen zoveel mogelijk gemeenten en de belangrijkste schuldeisers¹² aansluiten.

Ondersteuningstraject kinderarmoede

Begin 2020 is de handreiking 'Omgaan met armoede op scholen' ontwikkeld. De handreiking biedt scholen ondersteuning in het omgaan met de dagelijkse situatie van armoede en geeft inzichten in hoe scholen armoede kunnen signaleren, hoe zij ouders goed kunnen doorverwijzen en hoe zij sociale steun kunnen bieden aan ouders en leerlingen. Op dit moment wordt ingezet op een verdere implementatie van de handreiking binnen scholen. Zo werkt het Jeugdeducatiefonds aan een traject om 20 tot 29 scholen in zeven gemeenten te ondersteunen om de handreiking actief in te bedden in de werkwijze van scholen en de samenwerking binnen de gemeenten tussen professionals te versterken. Verder werkt Divosa aan een project om de geleerde lessen uit deze handreiking verder te brengen naar professionals in beleid, uitvoering en bestuur binnen het gemeentelijke sociaal domein en de jeugdgezondheidszorg. Zodat zij beter in staat zijn om armoede bij kinderen te signaleren en hierop te handelen.

Inzet ervaringsdeskundigen

Het ministerie van SZW heeft eind 2019, mede in het licht van de motie Krol c.s. en de motie Renkema¹³, subsidie verstrekt aan de Stichting Sterk uit Armoede om een tijdelijke impuls te geven aan de inzet van ervaringsdeskundigheid in de beleidsontwikkeling, implementatie en uitvoering op het terrein van armoede en schulden. De opgeleide ervaringswerkers worden bij verschillende projecten en beleidstrajecten in een vroeg stadium gevraagd mee te denken om zo de kloof tussen de leef- en systeemwereld te verkleinen.

¹¹ Bij de start zijn en worden aangesloten: Schuldhulpverleners: Kredietbank Nederland, Kredietbank Rotterdam, Stadsring51, PLANgroep, Kredietbank Amsterdam. Schuldeisers: VGZ, Vattenfall, KPN, Vodafone/Ziggo, Intrum, DirectPay/Bringway, Syncasso, Cocensus, Schuldenwijzer (KBvG)

¹² Vaste lasten partners: (zorg-)verzekeraars, energiebedrijven, woningbouwcorporaties, waterleidingbedrijven, banken

¹³ Kamerstukken II, 24 515 nr. 549 resp. 35570 XV nr. 38

Hoofddlijn 3: Uitvoeringsinstanties versterken

Verdere professionalisering van de schuldhulpverlening

De NVVK heeft de afgelopen periode gewerkt aan:

Een basisnorm: de NVVK-Belofte ("waarvoor staat de sector aan de lat, wat mogen hulpvragers verwachten?") en VNG Bestuurlijke uitgangspunten vormen de bouwstenen van de Basisnorm. NVVK en VNG gaan de communicatie omtrent deze documenten gezamenlijk vormgeven.

Een kwaliteitskader: het nieuwe kwaliteitskader en de normenset van de NVVK is ook dit afgelopen najaar goedgekeurd door de ALV van de NVVK. De eerste proefaudits zijn succesvol verlopen. Dit jaar wordt de implementatie verder gerealiseerd: tijdens de ALV in mei wordt het nieuwe proces van certificeren vastgesteld, en de organisatie van de audits met het bijbehorende auditorenprofiel.

Convenanten: in 2020 heeft de NVVK vier nieuwe convenanten met grote landelijke spelers afgesloten. Dat zijn: het één Overheidsconvenant (Belastingdienst, CAK, CJIB, DUO, SVB en UWV), Vewin (koepel van drinkwaterbedrijven), Syncasso en het Verbond van Verzekeraars. Voor dit jaar zijn er verschillende trajecten gestart en hoopt de NVVK op nieuwe afspraken met onder andere de zorgverzekeraars, energiebedrijven en lokale overheden.

Overig

Nederlands Instituut voor betalingsregelingen

In het najaar van 2020 zijn het Nibud, NVVK, Buddy Payment en Pieter Hilhorst gestart met de ontwikkeling van een proof of concept van het Nederlands Instituut voor betalingsregelingen. Het instituut beoogt realistische betalingsregelingen op te stellen om zo te voorkomen dat problematische schulden ontstaan. Het NivB maakt daarbij gebruik van PSD2 technologie waarmee op basis van bankmutaties een onafhankelijke inschatting van afloscapaciteit gemaakt kan worden gemaakt.

Het consortium werkt samen met een alliantie van crediteuren, die bestaat uit tien crediteuren, waaronder banken, verzekeraars, telecombedrijven, woningcorporaties en een gemeente (Den Haag). Samen met de inbreng van schuldhulpverleners werkt het NivB op dit moment aan een route voor doorverwijzing, wanneer blijkt dat het niet mogelijk is een betalingsregeling op te stellen, bijvoorbeeld vanwege te veel of te hoge achterstanden en/of een beperkte afloscapaciteit.

Na een positieve evaluatie van de eerste fase van de technische ontwikkeling is het NivB gestart met de tweede fase. Hierin worden de eerste testruns uitgevoerd. In deze fase is het ook mogelijk dat andere crediteuren zich aansluiten bij de alliantie van crediteuren. Hiervoor voert het consortium verkennende gesprekken met verschillende publieke en private crediteuren.

Waarborgfonds saneringskredieten

Het saneringskrediet is, in vergelijking met schuldbemiddeling, een effectieve manier om snel schuldenrust te creëren. Bij een saneringskrediet verstrekt een (gemeentelijke) kredietbank een lening aan de schuldenaar waarmee de totale schuld wordt afgelost tegen finale kwijting. De schuldeisers ontvangen na akkoord direct hun geld minus de rentekosten van het krediet. De schuldenaar houdt maar één schuldeiser over: de kredietbank. Het versnelt het proces en biedt voorin het proces duidelijkheid naar zowel schuldeisers als de mensen met zware financiële problemen. Daarom bestaat de wens om saneringskredieten vaker in te zetten. Het blijkt echter dat ongeveer driekwart van de Nederlandse gemeenten het saneringskrediet (nog) niet gebruikt. Eén van de oorzaken dat het saneringskrediet nog onvoldoende wordt gebruikt is dat gemeenten terugdeinzen voor het risico dat het saneringskrediet niet (volledig) wordt terugbetaald. In de eerdergenoemde Kamerbrief Intensivering Armoede- en Schuldenaanpak heeft de staatssecretaris van SZW uw Kamer laten weten dat er € 30 miljoen is gereserveerd voor een Waarborgfonds. Dit fonds beoogt de inzet van saneringskredieten makkelijker te maken. Een Waarborgfonds biedt voor gemeenten een collectieve oplossing om dit risico landelijk af te dekken. Het is de bedoeling dat gemeenten een beroep kunnen doen op het Waarborgfonds als het saneringskrediet onverhoopt niet kan worden afgelost. Hiermee wordt saneringskrediet voor alle gemeenten toegankelijk. In gemeenten die reeds gebruik maken van het saneringskrediet beogen we met het Waarborgfonds het aantal verstrekte saneringskredieten te verhogen.

Met de NVVK, kredietbanken, SchuldHulpMaatje en het Jongeren Perspectieffonds loopt het gesprek over de inrichting van dit Waarborgfonds. Het uitgangspunt is dat voor het verstrekken van de saneringskredieten gebruik wordt gemaakt van de bestaande infrastructuur van (sociale) kredietbanken. Gemeenten werken al veel samenwerken met de kredietbanken. Door de bestaande infrastructuur te gebruiken, borgen we de relatie met de gemeentelijke schuldhulpverlening. Gezamenlijk onderzoeken wij de mogelijkheden om het Waarborgfonds in beheer te brengen bij een Stichting. Het streven is dat het Waarborgfonds medio 2021 beschikbaar komt.

Saneringskredieten worden tot nu toe vooral ingezet bij mensen die door gemeenten (kunnen) worden geholpen in het kader van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs). Mensen waarvoor de Wgs in de praktijk onvoldoende mogelijkheden biedt, kunnen vaak geen gebruik maken van saneringskredieten. Het betreft bijvoorbeeld jongeren, die zonder of met een beperkt inkomen of vermogen niet kunnen voldoen aan de terugbetalingsvoorwaarden van het krediet. Samen met bovengenoemde partijen streef ik naar een brede toegankelijkheid van het Waarborgfonds, zodat ook mensen waarvoor de Wgs in de praktijk onvoldoende mogelijkheden biedt, gebruik kunnen maken van saneringskredieten. Daarbij wordt onderzocht of terugbetaling van het saneringskrediet mogelijk is via het leveren van een tegenprestatie. Om het Waarborgfonds breder toegankelijk te maken, is meer inzicht nodig in de praktische uitwerking en passende arrangementen voor deze mensen. Ik wil echter niet wachten met het Waarborgfonds tot de uitwerking en arrangementen voor deze nieuwe doelgroepen gereed is. Daarom heb ik besloten om parallel aan de start van het Waarborgfonds middelen beschikbaar te stellen voor twee pilots. Één van de pilots richt zich op de doelgroep jongeren die bekend zijn bij de gemeente. Het gaat daarbij met name om jongeren met problematische schulden en veelal ook met multi-problematiek, die daarbij geen of onvoldoende inkomen hebben om in aanmerking te komen voor schuldsanering. Deze pilot bouwt voort op de ervaringen van het Jongeren Perspectieffonds. De andere pilot richt zich op mensen met problematische schulden die niet bij de gemeente terecht komen. Deze mensen zijn vaak wel in beeld bij vrijwilligers. Het gaat in de praktijk om mensen die al langer met schulden kampen en daar om allerlei verschillende redenen niet vanaf komen, bijvoorbeeld omdat zij niet sterk staan qua competenties en opleiding, inkomen en netwerk. Ik verwacht dat de pilots in de eerste helft van 2021 kunnen starten. Indien de pilots succesvol zijn, zal het Waarborgfonds ook voor deze nieuwe doelgroepen worden opengesteld.

Bijlage 2 Evaluatie Brede Schuldenaanpak

In 2018 heeft de Staatssecretaris van SZW de Brede Schuldenaanpak gelanceerd, dat inzet op het terugdringen van het aantal mensen met schulden. Een groot aantal maatregelen en initiatieven is gebundeld in het Actieplan, dat uit drie actielijn bestaat: 1) problematische schulden voorkomen; 2) ontzorgen en ondersteunen, en; 3) zorgvuldige en maatschappelijk verantwoorde incasso. Ook is in 2018 het Samenwerkingsverband Brede Schuldenaanpak (SBS) van start gegaan. Hierin komt een dertigtal ministeries, gemeenten, private en maatschappelijke organisaties samen die betrokken zijn bij de uitvoering van de maatregelen uit het actieplan.

Het ministerie van SZW heeft Bureau Bartels gevraagd een evaluatie uit te voeren van de Brede Schuldenaanpak. Voor deze evaluatie hebben de onderzoekers met de leden van het SBS gesproken en met uitvoerders van het gemeentelijk schuldenbeleid in dertig gemeenten.

Uit de evaluatie komt naar voren dat de Brede Schuldenaanpak met zijn activiteiten en maatregelen als omvangrijk, dekkend en compleet worden ervaren. De brede reikwijdte wordt positief beoordeeld door de verschillende respondenten, zij erkennen dat deze omvang nodig is om de complexiteit van het schuldenvraagstuk te ondervangen. Zij zien ook de belangrijkste thema's waar zij zelf op inzetten terug in het actieplan. Respondenten gaven aan dat zij door de omvang het zicht op de maatregelen kwijtrafen. Zij hebben geen compleet beeld van welke initiatieven ontwikkeld worden, in welk stadium zij zich bevinden, wat er wanneer van hen verwacht wordt én de effecten die ermee worden beoogd. Respondenten hebben behoefte aan meer duidelijkheid over deze punten.

In de gesprekken zijn ook de gevolgen van recente ontwikkelingen, zoals de coronacrisis, aan de orde geweest. Nieuwe groepen krijgen naar verwachting met financiële problemen te maken, zoals jongeren,

ZZP'ers en kleine ondernemers. Preventieve maatregelen en het hulpaanbod zullen volgens deze respondenten vooral op genoemde groepen gericht moeten worden. Daarnaast heeft een aantal respondenten het functioneren van de schuldhulpverleningsketen ter sprake gebracht. Ook wordt aandacht gevraagd voor de overheid als schuldeiser; wetgeving rond het incasseren van schulden; wetgeving rond het maken van schulden; aandacht voor life-events als voorspeller van schulden; aandacht voor nazorg na een hulpverleningstraject. Niet alle lopende maatregelen die op de genoemde thema's lopen zijn bij de respondenten bekend.

Sinds de start van de Brede Schuldenaanpak zijn veel wetten geïmplementeerd en worden veel activiteiten en maatregelen uitgevoerd. Respondenten geven aan dat het tijd, capaciteit en gewenning kost om maatregelen in de organisatie te laten landen. Zij vragen daar meer aandacht voor in de komende periode. Ook vragen respondenten aandacht voor het monitoren en meten van de effecten van de maatregelen, zodat inzichtelijk wordt wat wel en wat niet werkt in de schuldenaanpak. Ook het bundelen en verspreiden van bestaande kennis kan daaraan bijdragen.

Deze evaluatie heeft laten zien dat de Brede Schuldenaanpak een bijdrage levert aan het terugdringen van de schuldenproblematiek door verschillende partijen in het schuldendomein samen te brengen en alert te houden op ontwikkelingen in het domein. De communicatielijn tussen deze partijen onderling en met de Rijksoverheid is korter geworden en de uiteenlopende activiteiten en maatregelen beginnen een plek te vinden bij verschillende uitvoerders in de schuldenaanpak. Ook laat de evaluatie zien dat er een breed gedragen gevoel van urgentie is om de intensieve en brede aanpak van schulden voort te zetten.

Bijlage 3 - Ambities kinderarmoede

De coronacrisis raakt eenieder in Nederland, en in het bijzonder maakt het de armoedeproblematiek in Nederland nog zichtbaarder. Het belang van de ambities rondom kinderarmoede is in deze crisis ook zichtbaarder geworden en zet ik dan ook onverminderd voort. Deze ambities kinderarmoede zijn opgesteld in samenwerking met de VNG.